

Neumann Attila beszéde Kavics tanár úr emléktáblájának koszorúzására, a 2011. évi Mihály-napi Gála alkalmából

Bajban lennék, ha most a Fazekasról kellene beszélnem, mert Juli már mindent elmondott, amit én is gondoltam. A Fazekas és ez az épület számomra Kavics nélkül elképzelhetetlen. 1971-től 75-ig Kaviccsal töltöttük a legtöbb időt ebben az iskolában, neki volt a legnagyobb hatása ránk. Minden, ami a Fazekas szellemiségét jelentette: amögött vagy amellett ott állt Kavics is. Nem egyedül, hiszen kivétel nélkül minden tanárunk nagyszerű volt, de meghatározóan és nyilvánvalóan. Amikor erre az alkalomra készültem, újból tapasztalnom kellett, hogy arról a legnehezebb beszélni, ami nyilvánvaló. Hiszen éppen a lényege, a nyilvánvalóság az, ami túl van a szavakon. Nem is kísérelem meg, hogy elmondjam, mit jelentett nekünk Kavics, csak néhány személyes élményen keresztül idézném fel egy-két vonását, ahogyan láttuk, tapasztaltuk.

Kavics lényének egyik vonása az a fajta mindenre nyitottság és közvetlenség, amely annyira egyedivé tette őt, és az óráit, adta meg sajátos pezsgő és élő műhely-hangulatát. Kavics állandósult idézetekkel és felejthetetlenül frappáns fordulatokkal tanított magyart, történelmet, és minden egyebet: a matek órákon, amely idézetek kifejezték, hogy nyitott a világ, nyitott az ismeret, és semmi nem idegen a teljesen komoly matek-órától. „Egy rózsaszál szebben beszél, de egy ábra lényegesen többet mond”. Ki ne ismerné a mondást, aki Kavicsot ismerte. Ez a mondás, amely eredetileg a geometria-órához tartozott, nagyon sokunknak életre szóló és sokrétű útvalót, segédeszközt, módszert adott. A mondás első fele annak a műdalnak, nótának a kezdő sora, amelyet még Simándi is énekelt, vállalt, mint kultúránk valós értékét. Vagy a Pascal-háromszög, ugye a binomiális együtthatók táblázata, amelyet, miután már bevezette a nevét és a definícióját, következetesen „Pacal-háromszögnek” nevezett, így 'c'-vel, 'sz' nélkül. Igen, a pacalról, arról az ételről van szó. Vagy amikor „Dugó” becenevű osztálytársunk még folytatni akarta a felelést, Kavics Czuczor Hunyadijának eseti igazításával zárta le a szituációt: „mert úgy akarja a király, Dugó akkor félreáll, mond és marad nyugodtan”. Nem is emlékszem, tanultuk-e magyar órán ezt a verset.

Folytathatnám sokáig, de ha már a Kavics-mondásoknál tartunk, a legrövidebb mondások, amelyek egészen közel jöttek hozzánk, a nevek voltak. A valódi név mindig az ember lényét szólítja meg, arról mond valami lényegeset. Kavics neveket adott nekünk, amellyel mélyre látott, vagy egyszerűen csak jelezte, hogy szeretetének tágasságába fogadta kamaszvilágunkat, és amely neveket ugyanaz a nyitott sokféleség jellemezte, ami Kavics óráit általában is. Hadd idézzek fel párat ezek közül a nevek közül. „Buxtehude”, amely célzott etimológiája szerint a megbukásra utal, ténylegesen pedig a Bach előtti legnagyobb barokk zeneszerző neve. Ha jól emlékszem, ezt a nevet is tőle hallottam először, akkor még Lukin Laci bácsi énekóráin máshol tartottunk. „Júlia szép leány”, most épp itt áll mellettem, „...egykoron kiméne, búzavirág szedni...”: csodálatos népballada. Más műfaj, Verdi opera: „Violetta a Traviatából”. Ez a név is olyan mélyre látott. „Átilla, az Isten ostora”: Tanárúr, jelentem itt vagyok, de a csattanó csak a végén jön. Vagy „Sziklaöklű Joe”: Zalatnay művész ma más kevésbé ismert zeneszáma, de hát akkor 'mindenki ismerte', és mivel minden ember ismeri, Kavics ember, tehát Kavics is ismeri. Valahogyan ez is olyan jellemző volt, így mindenestől.

Ha már a neveknél tartunk, hadd gondolkozzam el az ő nevén, amely hangos elmélkedéstől a tisztelet mindig is visszatartott, úgy vélem mindenkit, hiszen a neve tulajdonképpen egy kis kódarabot jelent. Mégis, Kavics fenntartás nélkül elfogadta ezt a nevet, melyet diákjai faragtak Kőváry-ból, sőt kollégái előtt még büszke is volt rá, mert a nevét a diákjai szeretete

teremtette és tartotta fenn. Csak az fenntartható, aminek szeretet az alapja, és csak a szeretet képes valóságot teremteni. Kavics neve valódi név lett, azonos lett vele, és ez azt is jelenti, hogy valami fontosat az ő lényéből, lényegéből is elmond. Mit jelent ez a szó? Valamit, amit akár dobálni is lehet, külsőleg arrébb tenni, belsőleg mégis szilárd, állandó, azonos önmagával, és amelyre, amellyel építeni lehet. Kőváry Károly piarista pap-tanárt a Kádár-korszakban a Fazekas akkori tantestületének és különösen a vezetésének az okossága tartotta meg az iskola számára, és így lehetett ő drágakő itt, amely értéket jelentett és teremtett. Abban az időben, amikor az oktatás jó esetben is csak a Klebelsberg-i hagyaték maradványából tudott élni, túlélni, itt valódi iskola jöhetett létre befelé is, és példa-ként kifelé is, amely iskola Kavics nélkül nem jöhetett volna létre. Ehhez azonban az ő bölcsességére is szükség volt. A hatalom választás elé állította: a nyilvános papsága vagy a nyilvános tanársága mellett kellett döntenie. A tanítványai iránti szeretetből hozta meg ezt a számára nehéz döntést, az irántunk való szeretetből fogadta el a külső erők külső akarátát, és így a belső értékek mentén szilárd vonatkoztatási pontja lett annak, ami valóban számít. Kavics emelt fejű alázata, ez a magatartás, amely ma annyira ismeretlen, volt az alapja annak az értéknek, amelyből mindannyian épülhettünk. Még valamit jelent a neve, ami tulajdonképpen ugyanennek a vonásnak a személyes oldala, és amit mindannyian érzékeltünk: azt a szilárdságot, amelyre építeni lehet, ám mégsem nyomaszt a súlya, szerethető.

Kavics tanárúr tisztelhető volt, ha valami, akkor ez nyilvánvaló volt, annyira hogy kérdésként fel sem merült. Csak az tisztelhető, aki maga is tisztel. Tisztelte Istent, tisztelte az értékeket; és tisztelte a tanítványait, valamennyit, kivétel nélkül, 'alanyi jogon', és akarta a növekedésünket, a kibontakozásunkat, hogy azzá lehessünk, akivé lehetünk, aki vagyunk. Tisztelte a kollégáit, azzal a csendes melléállással, amely lát, de csak akkor szól, és azt, ami használ; és tisztelte az ismereteket, amelyeket tanított. Kavics elérte azt, amit csak az igazi tanárok érnek el: valahogy magától értetődő volt számunkra, hogy az a fontos, amit ő fontosnak tart, az az érték, amit ő értéknek tart, és növekednünk kell, mert neki ez a legfontosabb. Bizonyára ez volt a legfőbb titka a diákjai messziről látható sikereinek is, a sziget látható csúcsának, amely alatt azonban ott van az egész hegy, a kevésbé publikus, de ugyanolyan élő értékek mindenkién.

De elért még valamit, amit a Földön csak néhányan érnek el. Elindított valamit, szolgálta és része lett, elindított egy szellemi valóságot, amely az ő távozása után is hatott, és élően jelen maradt. Itt bennünk. Ezért ez a koszorúzás nem csupán tisztelgő megemlékezés, hanem magunkba nézés is. Egy kérdéssel fejezem be ezt a megemlékező beszédet, amelyet azonban mindenki magának kell, hogy feltegyen. Vajon élünk-e, azonosulunk-e ezzel az örökséggel, ezzel a szellemi valósággal, amit tőle kaptunk. Amit azért kaptunk, hogy éljünk vele és továbbadjuk.